

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף ד

דין כלאים בציצית יתבאר בעזה"י בהמשך.

לימוד דינים מסמיכות הכתובים

כל העניינים שבתורה הסדורים זה אחר זה, לא לחינם נסדרו כן, אלא כל פרשה שנסמכה לחברתה, טעם יש בדבר, שילמדו דיני הפרשיות הסמוכות זו מזו, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך במספר עניינים.

וכן אמר רבי אלעזר, סמוכים מן התורה מניין? שנאמר, "סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר" (תהלים קי"א ח'), כלומר, סמיכת הפסוקים עשויה באמת וביושר, ולצורך דרשתם, ולא דבר ריק הוא.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שרבי יהודה חולק, ואומר, שלא בכל מקום דורשים את סמיכות הכתובים.

יבמה שנפלה לפני מוכה שחין

אמר רב ששת אמר רבי אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה, יבמה שנפלה לפני מוכה שחין, אין חוסמים אותה, כלומר אין סותמים טענותיה, לכפותה להתייבם לו, אלא כופים אותו, וחולץ.

וענין זה למד מסמיכות הכתובים, שכן נאמר, "לא תחסם שור בדישו" (דברים כ"ה ד'), ללמד, שאין לעבוד בשור כשהוא חסום ומצטער שאינו יכול לאכול, ובסמוך לו נאמר, "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר בקמה גבא עליה ולקחה לו לאשה ונקמה" (דברים כ"ה ד'), ללמד שגם ביבום אין חוסמים את היבמה, לחייב אותה להתייבם כשיש לה צער.

מיתת המכשף

נאמר "מכשפה לא תחיה" (שמות כ"ב י"ז), ללמד שהמכשף חייב מיתה. ולא נתבאר בכתוב הזה באיזו מיתה הוא נידון, ונחלקו חכמים בדבר, [כמבואר במסכת סנהדרין דף ס"ז].

לדעת רבי יוסי הגלילי, דינו בסייף, מטעם המבואר במסכת סנהדרין.

ולדעת רבי עקיבא ובן עזאי ורבי יהודה דינו בסקילה, אלא שנחלקו החכמים הללו מניין הדבר הזה למד, כמבואר במסכת סנהדרין.

וכאן בסוגיתנו נתבארו טעמיהם של בן עזאי ורבי יהודה.

לדעת בן עזאי, דין זה שמיתת המכשף בסקילה יש ללמוד, מסמיכות הכתובים. כלומר מתוך שכתבה תורה בסמוך לדין "מכשפה לא תחיה", את הדין "כל שכב עם בהמה מות יומת" (שמות כ"ב י"ח), יש ללמוד, שכשם ששוכב עם בהמה בסקילה, כך מכשף בסקילה.

ורבי יהודה חולק על הלימוד הזה, כי בכל התורה כולה חוץ ממשנה תורה אינו דורש דינים מכתובים סמוכים.

ולדעת רבי יהודה, דין זה שמיתת המכשף בסקילה, יש ללמוד מדיון אוב וידעוני. שכן אוב וידעוני מכשפים הם, והיו בכלל הכתוב, "מכשפה לא תחיה", ויצאו מן הכלל, שנאמר בהם בפני עצמם "וְאִישׁ אֹז אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אֹז אוֹ יִדְעֹנֵי מוֹת יוֹמְתוּ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם" (ויקרא כ"ב י"ז). וזו מידה בתורה, דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל ללמד, על כל הכלל יצא ללמד, ואם כן, כל המכשפים דינם בסקילה, כאוב וידעוני.

אנוסה ומפותה של בנו

נאמר, "עֲרֹוֹת פִּלְתָּף לֹא תִגְלֶה אִשָּׁת בְּנֶךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרֹוֹתָה" (ויקרא י"ח ט"ו), ומכאן שאדם אסור באשת בנו גם לאחר שתצא מבנו.

ולדברי הכל, רק זו שנתקדשה לבנו היא

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

בכלל האיסור, שאין נקראת כלה אלא המקודשת וראויה לחופה. אבל אנוסת בנו ומפותת בנו, שלא נתקדשה לבנו, אינה נקראת כלתו, ואינה אסורה לו.

אנוסה ומפותת של אביו

נאמר, "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה פניו אביו" (דברים כ"ג א'), ומכאן שאדם אסור באשת אביו גם לאחר שיצאה מאביו.

לדעת רבי יהודה, אסור אדם גם באנוסת אביו ובמפותת אביו. שנאמר, "ולא יגלה פניו אביו" (דברים כ"ג א'), כלומר לא יגלה כנף שראה אביו, והכוונה בזה לאנוסת אביו ומפותת אביו, שכן הכתוב הזה נאמר בסמוך לפרשת אונס, "ונתן האיש השכב עמה לאביו הנערך חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו" (דברים כ"ב כ"ט), וסמיכות הכתובים מלמדת, שגם הכתוב הזה מדבר באונס. ובמשנה תורה מודה רבי יהודה, שיש לדרוש את הכתובים על ידי סמיכותם זה לזה.

וחכמים חולקים עליו, כי לדעתם אין כאן סמיכות, משום שבין פרשת אונס, למילים, "ולא יגלה פניו אביו" נאמרו המילים, "לא יקח איש את אשת אביו" ומאחר שיש הפסק אין זו סמיכות.

ולדעת חכמים, הפסוק "ולא יגלה פניו אביו", אינו מדבר באנוסת אביו, אלא בשומרת יבם של אביו, ואף שהיא אסורה עליו משום שהיא דודתו, אשת אחי אביו, באה תורה ללמד, שכשהיא שומרת יבם, יש בה שני איסורים.

ולדעתם, אסרה תורה רק את "אשת אביו", כלומר, זו שנתקדשה לאביו וכן את שומרת יבם של אביו. אבל אנוסת אביו ומפותת אביו, שלא נתקדשה לאביו, אינה נקראת אשת אביו, ואינה אסורה לו.

הטעם שבמשנה תורה דורשים סמוכים

נתבאר, שאף שלדעת רבי יהודה, לא בכל מקום דורשים את סמיכות הכתובים, מודה הוא, שהכתוב במשנה תורה "ולא יגלה פניו אביו", נדרש על פי סמיכותו לפרשת אונס, שהוא מדבר באנוסת אביו.

ושני טעמים נאמרו, מדוע את הפסוק הזה במשנה תורה דורש רבי יהודה על ידי סמיכותו לפרשת אונס.

א. משום דמוכח.

כלומר בפסוק זה יש הוכחה שיש לדרשו על ידי סמיכות הכתובים. שכן אם לא נכתב כאן כדי לסמכו לפרשת אונס, וללמד שהוא מדבר באנוסת אביו, למה נכתב כאן, הלא היה ראוי לכתבו בפרשת שאר עריות.

ב. משום דמופני [=פנוי].

כלומר פסוק זה, אם לא שנכתב כאן לדרשו על ידי סמיכות הכתובים, לא היה צריך לכתבו כלל. ודי היה לומר "לא יקח איש את אשת אביו", ומתוך כך שהאריך לומר גם "ולא יגלה פניו אביו", על כרחך לא נוספו מילים אלו אלא לדרשה. ומאחר שנוספו כדי לדורשם, דורשים אותם על ידי סמיכותם.

כלאים בציצית

הכלל הוא שאסור ללבוש בגד כלאים, שנאמר, "לא תלבש שעטניו צמר ופשתים יחדו" (דברים כ"ב י"א).

ואף על פי כן בציצית הכלאים מותרים, ונותנים חוטי תכלת של צמר בבגד פשתים, וחוטי לבן של פשתים בבגד צמר.

והטעם לכך, כי סמוך לכתוב "לא תלבש שעטניו צמר ופשתים יחדו", נאמר, "גדלים תעשה לך על ארבע פגפות פסותך אשר תכסה בה" (דברים כ"ב י"א-י"ב), לדרוש את סמיכות הכתובים כך: "צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך".

ולדעת האומרים שבכל התורה כולה דורשים את סמיכות הכתובים, דבר פשוט הוא, שגם כאן יש לדרוש את סמיכות הכתובים, ללמוד שבציצית הכלאים

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מותרים.

ולדעת רבי יהודה, לא בכל מקום דורשים את סמיכות הכתובים, אלא רק במקום הדומה לדרשת סמוכים של הכתוב "ולא יגלה פִּנְף אָבִיו" במשנה תורה, כפי שנתבאר.

ולפי הטעם, שהסיבה לכך שאת הכתוב "ולא יגלה פִּנְף אָבִיו" דורש רבי יהודה מסמיכות הכתובים, כי מוכח שיש לדרשו כן, שאם לא כן, לא היה לכתבו במקום זה, אלא בפרשת עריות. הוא הדין לדרשת סמוכים של כלאים בציצית, שכן מתוך כך שנכתב הפסוק "גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ" סמוך לפסוק "צֹמֵר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו", ולא נכתב במקומו בפרשת ציצית, מוכח שנכתב כאן לדרשו בסמיכות.

ואף לפי הטעם, שהסיבה לכך שאת הכתוב "ולא יגלה פִּנְף אָבִיו", דורש רבי יהודה מסמיכות הכתובים, כי הוא מופנה לצורך זה, שאם לא כן, לא היה צריך לכתבו כלל. הוא הדין לדרשת סמוכים של כלאים בציצית, יש לדרשו מסמיכות הכתובים, כי הכתוב מופנה לכך.

איזה כתוב מופנה לדרוש ממנו

סמוכים להתיר כלאים בציצית

מתחילה רצו לומר, שהכתוב "לא תלבֹּשׁ שַׁעֲטָנִי צֹמֵר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו" מופנה לדרוש סמוכים. שהרי כבר נאמר, "את חֻקְתֵי תִשְׁמְרוּ בְּהִמְתָּדָה לֹא תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שָׂדֵד לֹא תִזְרַע כְּלָאִים וּבְגָד כְּלָאִים שַׁעֲטָנִי לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ" (ויקרא י"ט ו"ט). ואם כן לא היה צריך לכתוב שוב, "לא תלבֹּשׁ שַׁעֲטָנִי", ונכתב סמוך לפסוק "גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ", כדי לדרוש סמוכים.

ודחו זאת, כי באמת שני הכתובים הללו נצרכים הם, ללמד כל אחד דבר שאין ללמוד מחבירו.

אם היה כתוב רק "לא תלבֹּשׁ שַׁעֲטָנִי", היינו למדים שרק לבישה אסורה, אבל העלאה אינה אסורה.

ואם היה כתוב רק "ובגד כְּלָאִים שַׁעֲטָנִי לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", היינו למדים שכל העלאה אסורה, גם כשאין בה הנאה, כגון מוכרי כסות, שנושאים בגדים עליהם, ואין להם בכך הנאת לבישה.

אבל עכשיו שנאמר גם "לא תלבֹּשׁ" וגם "לא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", למדנו, שאמנם לא רק לבישה ממש אסורה, אלא גם העלאה אסורה, אבל לא כל העלאה אסורה, אלא רק זו שיש בה הנאה כלבישה.

ולפיכך אמרו, שהכתוב "לא תלבֹּשׁ שַׁעֲטָנִי צֹמֵר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו", הוא מופנה לדרוש סמוכים.

שכן ענין זה שאיסור כלאים אמור בצמר ופשתים, יש ללמדו מהכתוב "ובגד כְּלָאִים שַׁעֲטָנִי לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", שנזכר בו לשון "בגד". ושנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, שכל מקום שנאמר בתורה "בגד" סתם, הכוונה לבגד צמר ופשתים, שכן פירשה תורה לענין נגעים, "בְּבִגְד צֹמֵר אוּ בְּבִגְד פְּשָׁתִים" (ויקרא י"ג מ"ז).

ואף שהכתוב "ובגד כְּלָאִים" המלמד שהכוונה לצמר ופשתים, נאמר לענין העלאה, ולא לענין לבישה, מכל מקום מאחר שגם בהעלאה וגם בלבישה נאמר "שַׁעֲטָנִי", יש לך ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהעלאה האסורה היא בבגד צמר ופשתים, כך הלבשה האסורה היא בצמר ופשתים, ולא היה צריך לכתוב בלבישה בפירוש "צֹמֵר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו". ואם כן הכתוב הזה מופנה, לדרוש סמוכים.

ואם דעת רבי יהודה שדורשים סמוכים רק כשהכתוב מופנה, ואינו מסכים עם משנת רבי ישמעאל, שכל מקום שנאמר "בגד" הכוונה לצמר ופשתים. הכתוב "צֹמֵר וּפְשָׁתִים" נצרך, ללמד שאלו הם הדברים האסורים בכלאים, ואינו מופנה, ללמוד ממנו סמוכים, ואין ללמוד מכאן שכלאים מותרים בציצית.

ובדף ה' יתבאר בעזה"י, שבאמת הכתוב המופנה הוא "שַׁעֲטָנִי", והוא מופנה לדברי הכל.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף ד

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מצוות עשה דוחה מצוות לא תעשה

נתבאר, שלדברי הכל, הן לדעת חכמים הדורשים סמוכים בכל מקום, והן לדעת רבי יהודה הדורש סמוכים רק במקום שהכתוב מוכח או מופנה, מצוות ציצית דוחה איסור כלאים.

ומכאן יש ללמוד, שכן הדין בכל מצוות התורה, מצוות עשה דוחה מצוות לא תעשה.

אין ללמוד היתר כלאים

בציצית מפרשת ציצית עצמה

לעיל נתבאר, שהיתר כלאים בציצית למד מסמיכות הכתובים, "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך על ארבע פנות פסותך אשר תכסה בה" (דברים כ"ב י"א-י"ב).

ולכאורה לא היה צריך לזה, שהרי בפרשת ציצית עצמה נאמר, "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על פני בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת" (במדבר ט"ו ל"ח).

וכבר נתבאר, שבבית מדרשו של רבי ישמעאל שנו, שכל מקום שנאמר בתורה "בגד" סתם, הכוונה לבגד צמר ופשתים.

ואם כן כשנאמר, "ועשו להם ציצת על פני בגדיהם", הכוונה לבגד צמר או פשתים, ועל כך נאמר "ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת", ותכלת הוא צמר צבוע תכלת.

ואם כן מבואר בפרשת ציצית עצמה, שנותנים חוטי תכלת גם בבגד פשתים, ולמה צריכים אנו ללמוד זאת מסמיכות הכתובים.

והתשובה לכך היא, שלולא סמיכות הכתובים, היה מקום לומר שהכלאים אסורים בציצית, והכתוב "ונתנו על ציצת הפנף", מלמד, שכל בגד נותנים עליו ציצית ממין הכנף, כעין סברת רבא שתתבאר בסמוך, ציצית צמר לבגד צמר, וציצית פשתים לבגד פשתים.

וכשאמרה תורה "פתיל תכלת", הכוונה שכשנותן צמר לצמר, יהיה הצמר צבוע תכלת, אבל לא יהיו כלאים בציצית.

אבל עתה כשאנו דורשים סמוכים אנו למדים שהותרו כלאים בציצית ונותן גם צמר בפשתים, ופשתים בצמר.

תכלת הוא צמר צבוע תכלת

בכל בגדי כהונה לא מצינו אלא צמר ופשתים. והשם האמור בהם הוא פשתים, שנאמר "וְאֵת מִכְנְסֵי הַבַּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר" (שמות ל"ט כ"ח) ובד הוא פשתים.

ומתוך כך שהשם נתפרש בשמו, כל השאר שלא נתפרשו בשמותם אלא בצבעם, "תכלת וְאֶרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי", הם צמר צבוע בצבעים אלו. ומכאן, שכל מקום שנאמר "תכלת", הכוונה לצמר צבוע תכלת.

בגדים החייבים בציצית

וציציות הראויות להן

א. דעת משנת רבי ישמעאל.

אין חייב בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים, שנאמר בפרשה "ועשו להם ציצת על פני בגדיהם", וכל מקום שנאמר "בגד" סתם, הכוונה לבגד צמר או בגד פשתים. ונותנים בבגדים אלו ציציות צמר ופשתים.

ב. דעת רבא.

כל הבגדים חייבים בציצית, הן בגדי צמר או פשתים, והן בגדים של שאר מינים.

ולענין חוטי הציצית הניתנים בבגד, נאמרו שני כתובים. מתוך כך שנאמר "ונתנו על ציצת הפנף" למדנו, שהציצית היא כמו כנף הבגד, כלומר, כל בגד יכולים להטיל בו חוטי ציצית מאותו מין של הבגד עצמו, כגון בבגד משי יכולים להטיל ציציות של משי. ומתוך סמיכות הכתובים, "צמר ופשתים יחדו. גדלים תעשה לך" למדנו, שחוטי צמר ופשתים כשרים לציצית לכל הבגדים אף שאינם ממין הבגד.